

ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRIMARY SCHOOLS USING INTERACTIVE TEACHING METHODS.

Master's student of NamSU Nurmatova Feruza

Abstract: this article is devoted to the effective organization of reading lessons in elementary grades and increasing students' interest in the lesson, as well as improving the quality of education using interactive methods.

Keywords: modern education, modern pedagogical terminology, intellectual and spiritual and moral education, national and universal values, educational skills, spiritual and moral qualities, creative thinking, social development, advanced pedagogical terms

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUV JARAYONINI O'QITISHNING INTERAKTIV USULLARI YORDAMIDA TASHKIL ETISH.

NamDU magistranti Nurmatova Feruza

Annotatsiya: Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'qish darslarini samarali tashkil etishni va ta'lim oluvchilarni darsga qiziqishini yanada orttirish hamda interaktiv metodlar yordamida ta'lim sifatini oshirish yo'llari haqida.

Kalit so'zlar: Zamonaviy ta'lim, zamoviy pedagogik texnologiya, intellektual va ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalash, milliy va umumbashariy qadriyatlar, o'quv ko'nikmalari, ma'naviy-axloqiy fazilatlar, ijodiy fikrlash, ijtimoiy rivojlanish, ilg'or pedagogik texnologiyalar

ОРГАНИЗАЦИЯ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ С ПОМОЩЬЮ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ.

Магистрант НамГУ Нурматова Феруза

Аннотация: данная статья посвящена эффективной организации уроков чтения в начальных классах и повышению интереса учащихся к уроку, а также повышению качества образования с помощью интерактивных методов.

Ключевые слова: Современное образование, современная педагогическая терминология, интеллектуальное и духовно-нравственное воспитание, национальные и общечеловеческие ценности, образовательные навыки, духовно-нравственные качества, творческое мышление, социальное развитие, передовые педагогические термины

Vatan-bu ona, Vatan-bu sog'inch, Vatan-bu cheksiz imkoniyatlar kalitidir. Zero, Vatan bu –kindik qonimiz to'kilgan muqaddas zamin, betakror oshyondir. Har bir inson dunyoga kelibdiki, tu'g'ilib ilk bor ko'zin ochib ko'rgan tabarruk maskanni Vatan deb biladi. U hoh gullab yashnagan diyor bo'lsin, hoh hech narsasiz cho'l-u biyobon , qanday bo'lishidan qat'iy nazar u shu vatanini, tu'g'ilib o'sgan ona zaminini sevadi, e'zozlaydi. Avvallari qaramlikda hayot kechirgan bizning diyorimiz ham mustaqillikning qo'lga kiritilishi, istiqlolning sharofati tufayli misli ko'rilmagan o'zgarishlarga yuz tutdi. O'zbekiston o'z mustaqilligini qo'lga kiritgan dastlabki kundan boshlab jamiyatimiz o'z oldiga bir necha ustuvor vazifalarni belgilab oldi. Mamlakatimizning birinchi Prezidenti I.A.Karimov boshchiligida mustaqillikning qo'lga kiritilishi va ularning rahnamoliklarida yurtimizda har bir sohaga e'tibor qaratildi. Faqat birgina sohadagina emas, diyorimizdagi barcha sohalarda, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishlar bilan bir qatorda, ta'lim sifatini oshirish, modernizatsiya qilish yo'lida keng qamrovli ishlar amalga oshirildi va ayni damda ham hozirgi yurtboshimiz Sh.M.Mirziyoyev tomonlaridan ham yanada bu e'tiborlar kuchayib bormoqda. Qaratilayotgan e'tibor va say-harakatlar, qolaversa, sarflanayotgan kuch – g'ayrat natijasida ta'lim sohasida tub islohotlar oshirildi va oshirilmoqda. Bu islohotlar nafaq umumiy o'rta ta'limda, balki, ta'limning asosi va poydevori boshlang'ich ta'limda ham yaqqol o'z aksini topdi. Maktab binolari qaytadan zamon talabiga mos rekonstuksiya qilindi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida jihozlandi, ta'limni oily ma'lumotga ega, o'z ustida tinmay mehnat qiluvchi, bir so'z bilan aytganda, barcha pedagogik sifatlarga ega bo'lgan malakali kadrlar tomonidan olib borilishi ta'minlandi. Mamlakatimizning qaysi burchagiga bormang, nafaqat u markazda joylashgan bo'lsin, balki eng chekka-chekkadagi tuman-u qishloqlarda joylashgan, yoshlarga ta'lim-tarbiya beruvchi maskan-maktab binolari hozirgi kundagi eng yuksak rivojlangan davlatlarning maktab binolaridan ortda qolmaydigan, kezi kelganda ulardan ham o'tadigan darajada jihozlangan binolarni qad rostlanagina guvoh bo'lasiz. Shunday lahzalarda o'z-o'zidan milliy iftihor, faxr tuyg'usi va yurtboshimizga cheksiz minnaddorlik

hissi qalbimizda jo'shib ketadi. Lekin tanganing ikkinchi tomoni bo'lganidek, yakdil bir savol tu'gilishi tabiiy hol, albatta. Xosh, shunday etibor-u g'amho'rlik va ehtiromga bizning yoshlarimiz ya'ni nafaqat yuqori sinf o'quvchilari, qolaversa, ta'limning negizi hisoblangan boshlang'ich ta'lim qanday javob bermoqda?! Mustaqilliklik sharofati va yurtboshimizning yelib-yugurishlari oqibatida bunyod etilgan sharoitlardan oqilona foydalanilmoqdami? Ta'lim samaradorligi qay holatda oshirilmoqda...? Javoblar esa turlicha...

Hozirgi zamon metodistlarining aniqlashicha, bugungi kunda ta'lim samaradorligi va sifatini yanada oshirish, ta'lim oluvchilarning darsga qiziqishini yanada orttirish va ularni ta'limdagi rolini oshirishning eng qulay hamda o'zini oqlovchi yagona vositasi bu- zamonaviy pedagogik texnologiyalarni dars jarayonida qo'llash, amalga tadbiiq etishdir. Bu vositalardan, ayniqsa, o'qish darslarida amaliy foydalanish o'qish darslarini samarali tashkil etishni va ta'lim oluvchilarni darsga qiziqishini yanada orttiradi, ta'lim sifatini oshiradi.

Kadrlar tayyorlash sohasidagi davlat siyosati yoshlarni intellektual va ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalash bilan uzviy bog'liq bo'lgan uzluksiz ta'lim tizimi orqali har tomonlama barkamol shaxsni shakllantirishni nazarda tutgan holda o'quvchilarning fan asoslari bo'yicha muntazam bilim olishlarini, ularda bilim o'zlashtirish ehtiyojini, asosiy o'quv ko'nikmalarini, milliy va umumbashariy qadriyatlarga asoslangan ma'naviy-axloqiy fazilatlarini, ijodiy fikrlash va atrof-muhitga ongli munosabatda bo'lish kabi yo'nalishlarni belgilab berdi. Ijtimoiy rivojlanish birinchi navbatda ta'lim sohasining moddiy-tehnika bazasini mustahkamlash va ularni jihozlash masalalari diqqat markazida bo'ldi. Mustaqillikdan keying yillarda davlat byudjetining asosiy qismi ta'lim muassasalarini rekonstruksiya qilish, mukammal ta'minlash va jihozashga sarf etildi. Bu jihozlanishlardan so'ng ta'lim sifati va samaradorligini oshirish uchun keng imkoniyat yaratildi.

Ilg'or pedagogik texnologiyalarni keng o'zlashtirilishi, ta'limdagi ijobiy o'zgarishlar, chet el texnologiyalari ko'lamining kengayishi, shuningdek, uzluksiz

ta'limni fan va ishlab chiqarish bilan integratsiyalashuvi, o'quvchilarning qobiliyatlari va imkoniyatlarini hisobga olgan holda ta'limga tabaqalashtirilgan yondashuvni joriy etilishi hamda ta'lim berishning ilg'or pedagogik texnologiyalari, zamonaviy pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarish tizimining takomillashtirishga asos bo'lmoqda. O'quv jarayonida o'quvchilarni olgan tushunchalari asosida darslarni tashkil etish, mazkur jarayonda ularni ijodiy fikrlashga o'ragatish asosida faolligini ta'minlash, pedagogik faoliyatlar samaradorligini ta'minlashda o'quvchilarni mustaqil ishlashi va mustaqil o'rganishi uchun alohida topshiriq berish, berilayotgan topshiriqlarni bajarishga ularda qiziqishlar shakllantirish, har bir o'quvchilarning pedagogik-psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda topshiriq berish va jamoaviy o'quv dasturini tashkil etish-o'quv samaradorligini yanada oshiradi.

Pedagogik texnologiyalarning asosiy mohiyati ta'limda o'quvchilarga bilim berish va shu bilimlarni to'liq o'zlashtirishga kafolat berishdir. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiya asosida o'qitishda eng asosiy talab, o'quvchilarning hayotiy tajribasi, avval o'zlashtirilgan bilimlari va qiziqishlari asosida bilim berishni ko'zda tutadi.

Zamonaviy ta'limni amalga oshirishning yana bir zarur sharti-o'quv fanlari bo'yicha axborot manbalari, shu jumladan, yangi axborot texnikalarining tez va qulay foydalanish imkonini beruvchi sharoit yaratishdan iborat. Bundan ko'rinadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyaga metodikaning yangi, o'rgatuvchi bilan o'rganuvchining o'zaro birgalikdagi faoliyatiga asoslangan sohasi sifatida qarash mumkin. Bu esa ta'lim oluvchi va ta'lim beruvchi o'rtasida chegaralarning unutilishiva ta'lim oluvchining o'z fikrini bemalol, erkin bildira olishiga yo'l ochadi. Shu bilan birga o'quv mashg'uloti davomida mavzu mazmuniga mos interaktiv metodlarni zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanib darsda qo'llanilishi o'rganilayotgan mavzu doirasidagi bilimlarni yanada mustahkamlanishiga, hayotiy bo'lishiga va eng asosiysi, ta'lim sifatining oshishiga keng imkoniyat yaratadi. Bunday usullardan ayniqsa o'qish darslarida foydalanish-o'rganilgan mavzu

yuvasidan o'quvchilarning dunyoqarashining kengayishiga, amaliyot bilan o'z-o'zidan bog'lanishiga, o'qish darslariga nisbatan yanada qiziqish orttishiga, ta'lim ko'rsatgichining yuqorilashuviga amaliy yordam beradi.

4-sinf «O'qish kitobi»da asosan hayotiy-maishiy tasnif guruhiga taaluqli ertaklar berilgan. Ular «Ertaklar mamlakatida» bo'limida keltirilgan. Ushbu bo'limdan «Ilm afzal», «Davlat», «Ko'zacha bilan tulki», «Ochko'z boy», «Hiylagarning jazosi», «Ziyrak bola», «Hunarsiz kishi o'limga yaqin», «Ziyrak uch yigit», «Bo'ring tabib bo'lgan haqida ertak», «Baqa bilan taqa», «Laqma it» ertaklari o'rin egallagan. Mazkur bo'limdagi ertaklarni o'qitish jarayonida biz asosan o'quvchilarda ertaklarni ifodali va personajlar nomlarida o'qish malakalarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratdik. Chunki ifodali o'qishning mohiyati og'zaki, badiiy ifodalash, yozuvchining maqsadi, asar g'oyasi va undagi obrazlar bilan yaxshi tanishishgan holda voqelik va holatning tinglovchilarga jonli qilib yetkazishdan iboratdir.

Asar mazmunini tinglovchiga yetkazish uchun o'qiyotgan kishining o'zi asarni to'laqonli his eta bilishi, o'zi ta'sirlanib va hayajon bilan o'qish, tinglovchini ham hayajonlantira olishi kerak.

Ifodali o'qishning asosiy vazifasi asar mazmunini tinglovchiga yetkazishdan iboratdir.

Asarni ifodali o'qish uchun uning g'oyasini chuqur anglash kerak. Tinglovchilarga nimani va qanday qilib yetkazishni bilish zarur. O'qish orqali o'quvchilar asar mazmuniga tushunibgina qolmay, undagi voqea-hodisalarni o'z boshlaridan kechirayotganday tasavvur qilsinlar, undagi ijobiy holat bilan quvonib, salbiy holatlar bilan hayajonlansinlar.

Ertak mazmunini aniq tushunib yetgan o'quvchi undagi voqea-hodisalar guvohiga aylanadi. Natijada tinglovchi xuddi ko'rganday, ana shu voqealar ichida bo'lganday yetkazishga harakat qiladi.

Ertaklarni ifodali o'qishda mantiqiy urg'u va pauzalar katta ahamiyatga ega. Urg'u va pauzalar gap mazmunini aniq va to'g'ri tushunishga yordam beradi.

Shu bilan birga 4-sinflarda ertaklarni, xususan o'zbek xalq ertaklarini o'tishda biz ta'limning interfaol usullaridan keng foydalandik.

O'quv-biluv qiziqishni vujudga keltirish muhim vositalaridan biri – bu ta'lim jarayonida o'qitishning interaktiv usullaridan foydalanishdir.

O'qitishning interaktiv usuli yordamida o'quv jarayoni shunday tashkil etiladiki, bunda barcha ta'lim oluvchilar o'quv-biluv jarayoniga to'la jalb etiladi, ular o'zlari o'ylagan va bilgan barcha narsalari to'g'risida erkin fikr yuritish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Yangi o'quv materialini idrok etish va o'zlashtirish jarayonida o'quvchilarning birgalikdagi faoliyati natijasida har bir o'quvchi ta'lim jarayoniga o'zining alohida (shaxsiy) hissasini qo'shadi, o'quvchilar o'z fikrlari, bilim va faoliyati usullari bilan o'zaro o'rtoqlashadilar. Eng muhimi, bu jarayon o'zaro hayrihohlik va bir-birini qo'llab quvvatlash muhitida amalga oshadi. Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan interaktiv faoliyat to'rt asosiy elementni o'zida mujassamlashtiradi: o'zaro hayrixohlik, shaxsiy mas'uliyat, birgalikda hamda guruhlarda ishlash ko'nikmalari. Interaktiv metodlar g'oyalarning ustunligi va yagonaligini inkor etadi. O'zaro muloqot jarayonida o'quvchilar tanqidiy fikrlashni o'rganadilar, murakkab muammolarning mavjud holatini hamda mos axborotlarni tahlil etish asosida hal etadilar. Shuningdek, interaktiv fikrlarni taroziga solib ko'rish, o'ylab xulosa chiqarish, baxs-munozarada ishtirok etish va muloqot qilishni o'rganadilar. Buning uchun darsda yakka, juft va guruhli ishlar tashkil etiladi. Rolli o'yinlar, turli axborot manbalari, ijodiy ishlardan foydalaniladi.

Interaktiv usullardan foydalanish uchun o'qituvchi ham, o'quvchilar ham, o'tkazish joyi ham maxsus tayyorlanish kerak. Eng yaxshi usul – bu o'quvchi va o'qituvchilarga o'rgatilgani emas, balki ularning o'zaro hamkorligi natijasida ehtiyoj ko'proq seziladigan usuldir. Shuning uchun o'qituvchi interaktiv usullardan boshlang'ich sinflarda foydalangan quyidagi qoidalarga amal qilishi lozim.

Birinchi qoida. Xonani ishlash uchun tayyorlashga e'tibor berish, ya'ni sinf o'quvchilarining kichik va katta guruhlarda ishlashlari, o'rin almashishlari uchun qulay qilib tayyorlangan bo'lishi kerak. Ijodiy ishlar uchun kerakli materiallar

oldindan tayyorlab qo'yish maqsadga muvofiqdir.

Ikkinchi qoida. Vaqt reglamenti masalalariga e'tiborli bo'lish. Ishni boshlashdan oldin bu haqda kelishib olib, uni buzmaslikka harakat qilish. Masalan, o'quvchilarga har bir kishining fikrini sabr bilan tinglash, boshqalarning so'z erkinligi huquqini hurmat qilishni tushuntirish.

Uchinchi qoida. O'quvchilarni guruhlariga bo'lishga e'tibor berish. Avvaliga guruhlarini o'quvchilar ixtiyoriga ko'ra tashkil etish, keyin esa tasodifiy tanlov printsiplariga amal qilish.

To'rtinchi qoida. Ishga barcha o'quvchilar u yoki bu darajada jalb etilishi lozim.

Beshinchi qoida. O'quvchilarning psixologik tayyorgarligiga e'tibor berish kerak. Gap shundaki, darsga kelganda o'quvchilar birdaniga ishga kirishishga tayyor bo'lmaydilar. Shuning uchun ham ularni tez-tez rag'batlantirib turish kerak.

Oltinchi qoida. Boshlang'ich sinflarda bunday usullardan foydalanishning o'ziga xosligi shundaki, deyarli barcha predmetlar bir o'qituvchi rahbarligida olib boriladi. Shuning uchun ham sinf sharoiti, materiallar va usullarni shunday tanlash kerakki, bir darsdan ikkinchisiga o'tish oson va qulay bo'lsin. Masalan, bir xil metoddan barcha darslardan foydalanish mumkin bo'lsin.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida interaktiv usullarning 40 dan ortiq ko'rinishlari sinab ko'rilgan bo'lsa-da, ularning faqat ayrimlarigina boshlang'ich sinflarda qo'llash mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida, *(O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda)*
2. Karimov I.A.. "Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch"., Toshkent., 2008 yil., 2-sahifa.
3. Asosiy vazifamiz – vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir.-*Prezident Islom Karimovning 2009 yilning asosiy yakunlari va 2010 yilda O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning eng muhim ustuvor*

yoʻnalishlariga bagʻishlangan Vazirlar Mahkamasining majlisidagi maʼruzasi //Oʻzbekiston ovozi.-2010.-29 yanvar.

5. Karimov I.A. Inson, uning huquq va erkinliklari – oliy qadriyat. – T. 14. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2006. – 280 b.

6. Barkamol avlod orzusi // Tuzuvchilar: SH. Qurbonov, R.Axlidinov, H.Saidov.–Toshkent: SHarq, 1999.–205 b.